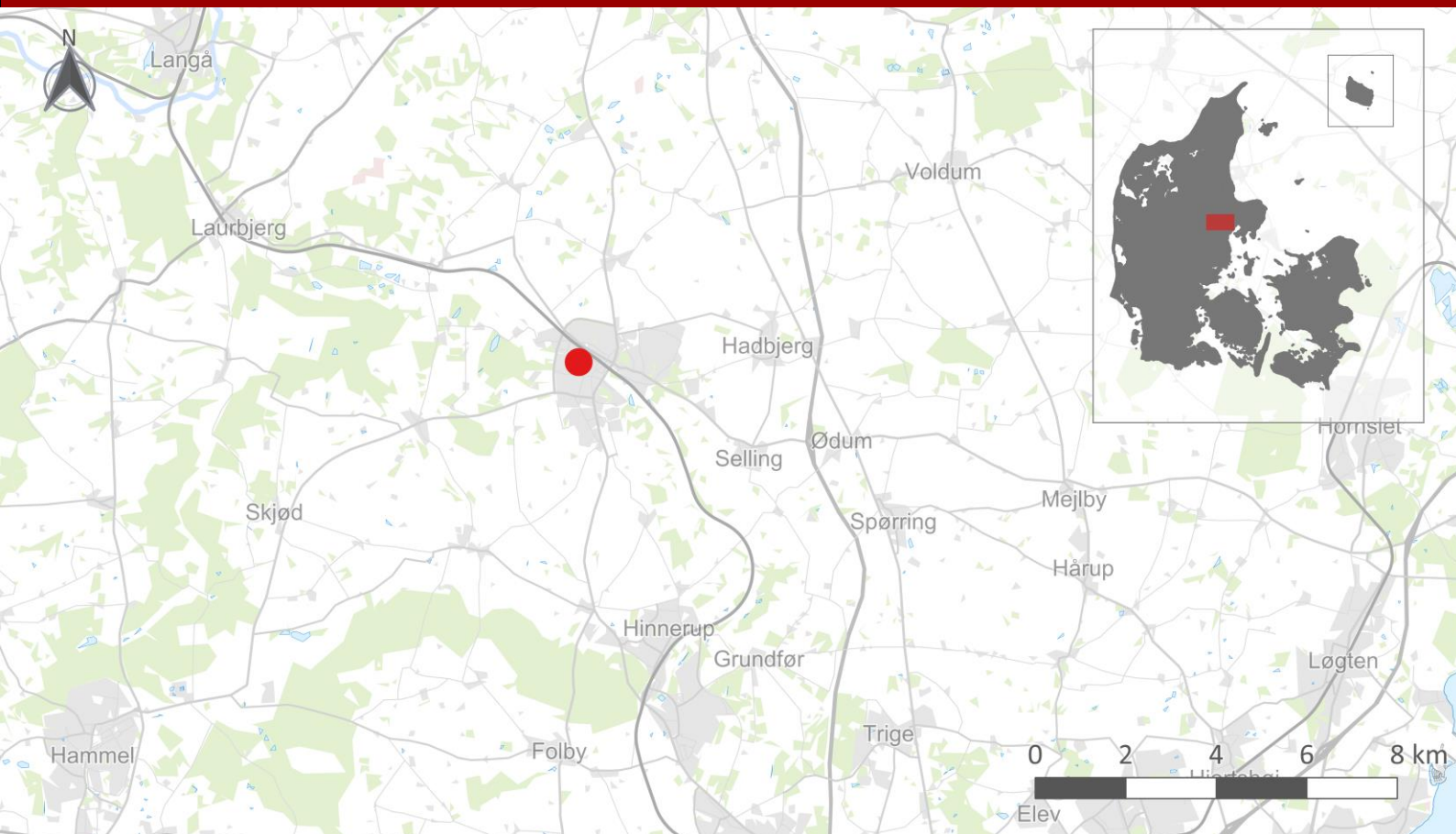

FHM 6546, Lille Åparken, Hadsten (FHM 4296/4833)

Vedkursorisk gennemsyn af vanddrukkent træ fra tørvelag

Jannie Koster Larsen, cand.mag.

Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum

Nr. 70 2024

FHM 6546, Lille Åparken, Hadsten

Vedkursorisk gennemsyn af vanddrukkent træ fra tørvelag (FHM 4296/4833)

Baggrund

Vedkursorisk gennemsyn er udført på én prøve x11 udtaget fra et tørvelag umiddelbart uden kulturspor på lokaliteten Lille Åparken, Hadsten (FHM 6546). Prøven er udtaget af Moesgaard Museum, og efterfølgende gennemset af cand.mag. Jannie Koster Larsen på Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum.

Undersøgelsen

Et kursoriske gennemsyn af det vanddrukne vedmateriale indbefatter, at der udvælges og artsbestemmes 10 stykker trækul fra prøven. Prøven bliver altid omhyggeligt vurderet og beskrevet i sin helhed, og det er tilstræbt at udtage og identificere træstykker, der synes så repræsentative for prøvens samlede indhold som muligt. Til identifikation er der udvalgt træstykker af forskellig størrelse og så vidt muligt stykker fra forskellige områder i prøven. De udvalgte træstykker er identificeret under anvendelse af henholdsvis stereolup og mikroskop med op til 500 X forstørrelse, og arter er identificeret efter vedanatomisk identifikationsnøgle (Schweingruber 1990).

Undersøgelsens resultat

Prøven består ca. 5 liter meget sammenpresset humøst materiale. Med det blotte øje kan der desuden udskilles stængler og hvad der umiddelbart tolkes som kviste/grene. Træet i prøven fremstår meget uens bevaret: mestendels er der tale om fragmenter af delvist omdannede kviste og yngre grene, hvor veddet er delvist nedbrudt, men barken bevaret. Samtidig er der flere fragmenter af kviste og yngre grene, der er uden synlige nedbrydningsspor, og hvortil der ligefrem kræves kræfter for at knække træet. Begge bevaringsformer er identificeret og umiddelbart tilhører de dårligere bevarede stykker pil-slægten og de bedre bevarede kvalkved. Dette stemmer overens med arterne egenskab til netop at danne hhv. blødt og hårdt ved.

PRØVE-NR.	Salix, pil	Viburnum, kvalkved	BESTEMMELSER SUM	MIN. ANTAL ARTER
P11	8	2	10	2

Tabel 1. Artsforekomst

Der er samlet set analyseret ti stykker træ og identificeret to løvtræsarter: pil (*Salix* sp.) og kvalkved (*Viburnum* sp.). Se tabel 1 for artsfordelingen. Samtlige identifikationer er af kviste eller meget unge grene (maksimalt 5 år).

Datering

Prøven er fra et endnu udateret lag, men materiale til datering er udtaget i forbindelse med det vedkursoriske gennemsyn. Dateringsresultaterne kan rekvireres hos arkæolog.

Anbefaling

Gennemsynet har påvist to forskellige træarter, der begge gerne trives i nærrigsrige, vandmættet miljøer, så som moser. Der er udelukkende set træ fra kviste og/eller meget unge grene. En prøve fra begge arter er udtaget til evt. ¹⁴C-datering.

Litteratur

Fritzbøger, B. og B. Odgaard 2017: Skovens historie. I Jensen, K. S. (red.) *Naturen i Danmark. Skoven*. Gyldendal. København s. 55-88

Møller, P. F. 2010. Danmarks skovtyper. Egeskov. s. 359-376. I: *Naturen i Danmark. Skovene*. (red. Kaj Sand-Jensen) 2010, Gyldendal

Schweingruber, F.H. 1990: *Mikroskopische Holzanatomie, 3. udg. Birmensdorf, Eidgenössische Forschungsanstalt für Wald, Schnee und Landschaft*. Birmensdorf.

Appendix

Vedarter i prøverne

Der er fundet trækul fra to løvtræsarter i denne undersøgelse fra Lille Åparken, Hadsten. I det følgende beskrives de træarter, som er repræsenteret i prøverne. Beskrivelsen tager sit udgangspunkt i kapitlet Skovens historie af B. Fritzbøger og B. Odgaard samt Skovens planteliv af P. Friis Møller, P. Wind, G. Mogensen og B. Odgaard: I: Sand-Jensen, K. (red.) *Naturen i Danmark. Skovene*. 2010, Gyldendal. København s. 55-70 og 97-146.

Løvtræer

***Salix* sp.**

Pileslægten er en artsrig slægt, og der findes flere hjemmehørende arter. Pilearterne er lyskrævende, overvejende buskformede pionerplanter, der kan danne tætte krat. De fleste arter vokser på våd bund, krybende pil dog på tør, sandet bund og selje-pil på højbund. Pilearterne har ofte fordel af at være de første vedplanter, som slår rod på et blotlagt areal. De har nemlig en stor produktion af små frø, som takket være frøulden kan føres vidt omkring af vinden. Frøene lever dog kun kort tid og skal nå at spire samme sommer.

Øret pil (*Salix aurita*) er Vestdanmarks og den våde, sure bunds almindeligste pileart. Den kan blive op til 3 meter høj busk, som ofte danner krat i randen af moser, langs grøfter og bredden af næringsfattige søer, i tørvegrave samt i klit- og hedekær, hvor rødderne tåler de iltfattige forhold bedre end de fleste træarter.

Grå-pil (*Salix cinereae*) er de frodige vådområders almindeligste pil. Den trives fint med vedvarende, høj vandstand og har ofte en del af rødderne fritvoksende i vandet. Grå-pil indvandrer hurtigt ved gamle tørvegrave, mergelgrave og opgivne enge samt i rørsumpe og danner på kort tid et tæt og næsten ufremkommeligt krat.

Selje-pil (*Salix caprea*) er den største af vore hjemmehørende pilearter. Den er ret almindelig i skovbryn, på rydninger, i unge plantninger og i stævningskove på især næringsrig, gerne leret muldbund på Øerne og i Østjylland. Selje-pil er meget lyskrævende, vokser hurtigt som ung og kan blive et stort træ. Frøene slår bedst an på blottet, næringsrig, basisk jord, navnlig brandtomter og stormfaldshuller, hvor den ofte er pioner.

Viburnum opulus

Kvalkved (*Viburnum opulus*) indvandrede til Danmark for ca. 9.000 år siden. Den forekommer spredt på fugtig og næringsrig jordbund i skove og krat, men også gerne i aske- og ellemoser i Østjylland og på Øerne. Er skyggetålende og breder sig med rodsrud og rodslående grene.

Jannie Koster Larsen, cand.mag.
Arkæobotaniker
Afdeling for Konservering og Naturvidenskab
Moesgaard Museum

Rapporterne fra Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum fremlægger resultater i forbindelse med specialundersøgelser af arkæologisk genstandsmateriale.

Hovedvægten er lagt på undersøgelser med en naturvidenskabelig tilgangsvinkel. Heriblandt kan nævnes arkæobotaniske undersøgelser, vedanatomiske undersøgelser, antropologiske undersøgelser af skeletter samt zooarkæologiske undersøgelser.

Der optræder også andre typer dokumentationsfremlæggelser, som f.eks. besigtigelse af marinarkæologiske lokaliteter og metodebeskrivelser af konserveringsteknisk karakter.

Alle rapporter kan downloades fra Moesgaard Museums hjemmeside.

Eftertryk med kildeangivelse tilladt.